

Kiekvienas gali sustabdyti patyčias

Reikalingos priemonės: mažų saldainių (pvz. guminukų, M&M's dražė ar pan.) arba mažų spalvotų popierėlių maišelis, A3 formato lapai, flomasteriai, pieštukai, lipni juosta.

Užsiėmimo metu rekomenduojama vaikams sėdėti ratu, kad gerai matytų vienas kitą ir galėtų diskutuoti. Jei reikia – susitarkite su vaikais užsiėmimo taisykles, pavyzdžiui, kalbame po vieną, nepertraukiame vienas kito ir pan.

1. Apšilimo žaidimas: pažinkime geriau vienas kitą

Vaikams siunčiamas maišelis su guminukais, M&M's ar kt. saldainiais. Jei klasėje yra vaikų, negalinčių valgyti saldumynų, pakeiskite saldinius mažais spalvotais lapeliais, sudėtais į nepermatomą maišelį. Kiekvienas vaikas nemačiomis išsitraukia vieną saldainį (ar lapelį) ir pagal saldainio (lapelio) spalvą turi visai grupei pasakyti kažką apie save, pavyzdžiui:

- **RAUDONA** – ką tau labai gerai sekasi daryti?
- **ORANŽINĖ** – ką vakar veikei?
- **GELTONA** – kokią spalvą labiausiai mėgsti?
- **MĒLYNA** – ką labiausiai mėgsti veikti laisvalaikiu?
- **RUDA** – ką mėgsti žiūrėti ar klausytis?
- **ŽALIA** – į kokią šalį svajoji nukeliauti?

Rekomenduojama, kad ir mokytojas dalyvautų šiame žaidime. Po žaidimo galite pakviesti vaikus trumpai atsakyti į klausimą: *Sunku ar lengva buvo pasakoti apie save? Kodėl?* Reaguodami į vaikų atsakymus, galite įvardinti, kad kartais nelengva apie save kalbėti, jei jaučiame, kad kitiems vaikams neįdomu tai, ką pasakoju arba nerimaujame, kad vaikai gali juoktis iš to, ką pasakysiu. Todėl šio užsiėmimo metu ypač kviesite vaikus būti atidžiais klausytojais – klausytis, kai kitas kalba, nepertraukinėti ir nekomentuoti.

Įvardinkite, kad likusio užsiėmimo metu kalbėsime su vaikais apie patyčias – situacijas, kai vaikai šaiposi, juokiasi iš kito. Kartu su vaikais įvardinkite, kas yra patyčios: tai įvairūs veiksmai, kai vieni vaikai tyčia sako ar daro kažką nemalonaus, skaudaus kitam vaikui. Tai netinkamas elgesys – niekas neturi teisės tyčiotis iš kito vaiko.

2. Apie stebėtojų vaidmenį patyčių situacijose

Perskaitykite vaikams istoriją apie kelis jų bendraamžius, kurie matė patyčias savo klasėje ir norėjo kažkaip jas sustabdyti. Į istorijos skaitymą galite įtraukti ir vaikus, duodami

jiems vaidmenis. Būtinai parinkite tokius personažų vardus, kurių nėra klasėje, kad vaikai negalėtų personažų susieti su savo klasiokais.

„Matas ir Lukas yra ketvirtokai / trečiokai (parinkite klasę pagal užsiėmimo dalyvaujančių vaikų amžių). Ir dar jie yra patys geriausi draugai. Eiti į mokyklą jiems ne visada patinka (labiausiai nepatinka, kai reikia visokius kontrolinius rašyti), tačiau savo klasę ir mokytoją jie mėgsta ir būti su bendraklasiais jiems gera. Todėl abu berniukai nekantraudami laukė mokslo metų pradžios – buvo jau išsiilgę draugų, o ir apie vasaros įspūdžius kitiems papasakoti norėjo.

Tačiau šių metų rugsėjis buvo kažkoks kitoks nei ankstesnieji. Ne, bendraklasiai nepasikeitė, visi 25 tie patys. Ir mokytoja ta pati. Ir klasė toje pačioje vietoje, tokia pat sava ir mokytojos išgražinta. Tačiau būti joje buvo nebe taip smagu kaip anksčiau... O labiausiai dėl to, kas vykdavo per pertraukas. Jau nuo pat pirmų mokslo metų dienų Matas su Luku pastebėjo, kad Simas į mokyklą grįžo kažkoks piktesnis nei anksčiau. Štai vieną dieną jis pakišo koją Rokui, o šiam pargriuvus visa gerkle šaukė: „Žioplų! Cha cha cha, koks žioplų!“. O kitą dieną jis su kitais dviem klasiokais atėmė iš Roko kuprinę ir pradėjo ją mėtyti, kol išbiro visi daiktai, o Rokas apsiverkė. Tad ir vėl turėjo progą šaipytis iš Roko, kad šis „bلياuna kaip kokia mergiotė!“. Ir taip kone kasdien. Kai rugsėjis ritosi į pabaigą, šaipymasis iš Roko tapo klasės kasdienybe. Blogiausia, kad kiti klasės draugai nejuočiom prisijungdavo prie šio vyksmo – juokdavosi kartu su Simu, kartais net prisijungdavo prie daiktų mėtymo ir Roko niekas neužstodavo. O atsirado ir kitų „kietuolių“, kurie norėdami prajuokinti klasiokus iškrėsdavo kokią šunybę Rokui. Tuo tarpu Rokas atrodė visai nuleidęs rankas – jei iš pradžių dar mėgindavo kažką atsikirsti, paskutiniu metu jis tik susigūždavo, lyg laukdamas naujo smūgio ir nieko daugiau nedarydavo.

Vieną penktadienį Matas ir Lukas tylėdami keliavo namo. Galiausiai Matas pratarė:

- Klausyk, man nepatinka.
- Kas nepatinka? – paklausė Lukas.
- Nepatinka, kad Simas tyčiojasi iš Roko, – atsakė Matas.
- Ai, nekreipk tu dėmesio, matai, kad su Roku visi taip elgiasi. O be to, jis pats truputį mėmė – galėtų užvožti vieną kartą Simui. O tai tik sėdi nuleidęs galvą ir leidžia, kad iš jo šaipytųsi, – atsiliepė Lukas.
- Kaip tai visi taip elgiasi? – Matas net išraudo iš susijaudinimo. – O jei visi iš manęs pradėtų šaipytis, tau irgi atrodytų, kad reikia nekreipti dėmesio?..

Lukas nieko neatsakė. O paskui atsiliepė:

- Ne, jei iš tavęs šaipytųsi, aš norėčiau tau padėti. Bet tikriausiai nežinočiau kaip...
- Gal mes kartu kažką galime sugalvoti? – pasiūlė Matas.

Draugai susimąstė.“

Perskaite istoriją aptarkite su vaikais:

- Kaip jaučiasi Rokas, kai Simas ir kiti klasiokai iš jo šaiposi ir jį žemina?
- Kaip manote, dėl ko Simas tyčiojasi iš Roko, kas jį skatina taip elgtis ar ko jis siekia taip elgdamasis?

- Kaip jaučiasi Matas ir Lukas, stebėdami vykstančias patyčias?
- Kaip jūs patartumėt elgtis Rokui? Kas jam galėtų padėti ir kaip?
- Ką gali padaryti Matas ir Lukas, kad patyčios liautųsi?

Diskusijos metu skatinkite vaikus įvardinti kuo įvairesnes kylančias mintis apie išgyvenamus jausmus, elgesio motyvus, galimus reagavimo būdus – juos užrašykite ant lentos. Kiekvieną reagavimo būdą svarbu su vaikais aptarti – kuo jis tinkamas, o kuo gali būti žalingas. Apibendrinant vaikų diskusiją, įvardinkite:

- Patyčios skaudina jas patiriančius vaikus. Vieniems sustabdyti patyčias sunku, o kartais ir neįmanoma. Todėl labai svarbu, kad apie vykstančias patyčias sužinotų suaugusieji.
- Patyčias patiriantys vaikai išgyvena daug nemalonių jausmų – jiems gali būti liūdna, pikta, skaudu, jie gali norėti atkeršyti, gali jaustis nieko verti ar bejėgiai.
- Yra tinkami ir netinkami būdai reaguoti į patyčias. Netinkama yra keršyti, muštis su patyčias inicijavusiu vaiku. O tinkami būdai: įvardinti, kad nepatinka toks elgesys ir pasakyti liautis; jei ir toliau tyčiojasi – kreiptis pagalbos į suaugusįjį.
- Vaikui, patiriančiam patyčias, gali padėti kiekvienas klasiokas: pasakydamas apie patyčias mokytojui ar kitam suaugusiajam; būdamas draugiškas su vaiku, patiriančiu patyčias; primindamas patyčias inicijuojančiam vaikui klasės ar mokyklos taisykles.
- Kai informuojame apie patyčias – prašome pagalbos draugui. Pagalbos prašymas – tai ne skundimas. (Ši tema yra labai svarbi, nes viena iš dažnų priežasčių, dėl ko vaikai nepasakoja apie patyčias – baimė būti pavadintam „skundiku“).

3. Šūkio stebėtojams drąsinti kūrimas

Suskirstykite vaikus į grupes po 4, duokite po A3 formato lapą ir keletą flomasterių / pieštukų. Užduotis vaikų grupėms: sugalvoti kokį nors šūkį, kuriuo patyčias stebintys vaikai būtų raginami nebūti abejingi ir stabdyti patyčias. Kaip pavyzdį galite vaikams pristatyti šių metų „Veiksmo savaitės BE PATYČIŲ“ šūkį „Patyčios bijo tavo nepritarimo!“ Pakvieskite vaikus šūkį ne tik užrašyti, bet ir jį nuspalvinti, apipiešti. Kai šūkiai bus sugalvoti, pakvieskite vaikus pristatyti šūkius. Lapus su užrašytais šūkiais pakabinkite matomoje klasės vietoje.

ŠALTINIS: „Vaikų linija“, bepatyciu.lt, 2017